

Al-Fatiha

(Objavljena prije Hidžre)

Mjesto i vrijeme objave

Kao što je mnogim hadisima preneseno, cijela ova sura je bila objavljena u Meki i od samog početka je formirala najvažniji dio namaza. Na ovu *suru* se odnosio kur'anski ajet *'Mi smo zaista tebi dali Sedam često ponavljanih ajeta i uzvišeni Kur'an'* (15:88), koja je po općem priznanju bila objavljena u Meki. Prema nekim hadisima, ova *sura* je također drugi put bila objavljena u Medini. Vrijeme njezine prve objave, međutim, može biti rano vrijeme Poslanikovog poslanstva.

Imena ove sure i njihov značaj

Preneseno je da je ovo najbolje poznati naziv ove kratke *sure* - *Fatiha tul-Kitab* (Početno poglavlje Knjige) po vjerodostojnosti nekoliko pouzdanih hadisa (Tirmizi i Muslim). Ovaj naziv je kasnije bio skraćen na *sura Al-Fatiha*, ili jednostavno *Al-Fatiha*. Ova *sura* je poznata po priličnom broju imena, od kojih su slijedećih deset najmjerodavniji: *Al-Fatiha*, *As-Salat*, *Al-Hamd*, *Umm ul-Kur'an*, *Al-Kur'an al-Azim*, *As-Sab'al-Muthani*, *Umm ul-Kitab*, *Aš-Šifa'*, *Ar-Rukjah* i *Al-Kanz*. Ova imena uveliko osvjetljavaju sveobuhvatnu važnost ove *sure*.

Ime *Fatiha tul-Kitab* (Početno poglavlje Knjige) označava da *sura*, pošto se nalazi na početku, služi kao ključ sveukupne teme sadržaja Kur'ana. *Al-Salat* (namaz) označava da ova sura formira potpunu i savršenu molitvu i čini sastavni dio institucije molitvi islama. *Al-Hamd* (veličanje) označava da ova *sura* iznosi na vidjelo uzvišenu svrhu čovjekovog stvaranja i uči da je Božiji odnos prema čovjeku odnos samilosti i milosti. *Umm ul-Kur'an* (Majka Kur'ana) označava da ova *sura* tvori kratak sadržaj cijelog Kur'ana, sadržavajući ukratko sve znanje koje se tiče čovjekovog morala i duhovnog napretka. *Al-Kur'an al-Azim* (uzvišeni Kur'an) označava da, iako je sura poznata kao *Umm al-Kitab* i *Umm al Kur'an*, ona ipak sačinjava dio Časne Knjige i nije odvojena od nje, kako neki pogrešno smatraju. *As-Sab'al-Mathani* (sedam često ponavljanih ajeta) označava da sedam kratkih ajeta ove *sure* praktično zadovoljava sve duhovne potrebe čovjeka. Ovo također označava da ova *sura* mora biti ponavljana na svakom *rek'atu* namaza. *Umm ul-Kitab* (Majka Knjige) označava da je molitva sadržana u ovoj *suri* bila povod objave kur'anskog upravljanja. *Aš-Šifa'* (lijek) označava da ova *sura* pruža lijek za sve osnovane sumnje i bojazni čovjeka. *Al-Rukjah* (talisman) označava da ovo nije samo molitva da se odvrati bolest nego također pruža zaštitu protiv šejtana i njegovih sljedbenika, i ojačava čovjekovo srce protiv njih. *Al-Kanz* (riznica) označava da je ova sura neiscrpna riznica znanja.

Al-Fatiha o kojoj je riječ u predskazanju Novog Testamenta

Najbolje poznato ime ove sure je, međutim, Al-Fatiha. Interesantno je zabilježiti da se baš ovo ime pojavljuje u predskazanju Novog Testamenta: "Vidio sam jednog

drugog jakog anđela kako silazi s neba... i u svojoj je ruci imao otvoren mali svitak. I stavio je svoju desnu nogu na more, a lijevu na zemlju' (Novi Zavjet, Otkrivenje 10:1,2). Hibru riječ za 'otvorena' je *fatuuħ*, što je isto kao arapska riječ *fatihah*. Isto tako: 'I kad je on povikao, sedam gromova javilo se svojim glasom' (Otkrivenje 10:3,4). 'Sedam gromova' predstavlja sedam ajeta ove *sure*. Kršćanski učenjaci kažu da se ovo predskazanje odnosi na drugi dolazak Isusa Krista, i da je ovo bilo utvrđeno stvarnim činjenicama. Časni osnivač Ahmadija pokreta, hazreti Mirza Ghulam Ahmad, u čijoj osobi se ispunilo predskazanje koje se odnosi na drugi dolazak Isaa (Isusa), napisao je komentare o ovoj suri i iz njenog sadržaja izveo argumente istinitosti svoje tvrdnje i uvijek ga koristio kao uzornu molitvu. On je iz sedam kratkih ajeta ove *sure* (postupkom zaključivanja) izveo božanske stvarnosti i vječne istinitosti, koje ranije nisu bile poznate. Izgleda kao da je ova sura bila zapečaćena knjiga dok njene dragocjenosti nisu bile objašnjene od hazreti Ahmada. Ovako je bilo ispunjeno predskazanje sadržano u Otkrivenju 10:4: "I kad je sedam gromova progovorilo, htio sam pisati; ali čuo sam glas s nebesa kako mi govori: 'Zapečati ono što je reklo sedam gromova i nemoj to zapisivati.'" Predskazanje se odnosilo na činjenicu da će *Fatuuħ* ili *Al-Fatiha* za neko vrijeme ostati zatvorena knjiga, ali da će doći vrijeme kad će riznica duhovnog znanja sadržana u njoj biti razotkrivena. Ovo je bilo urađeno od hazreti Ahmada.

Povezanost sa ostalim dijelom Kur'ana

Ova sura tvori, da tako kažemo, uvod u Časni Kur'an. Ona je, zapravo, Kur'an u sažetku. Tako na samom početku njenog proučavanja čitalac postaje upoznat sa sveobuhvatnim pregledom predmeta koje očekuje da nađe u Časnoj Knjizi. Preneseno je da je Časni Poslanik s.a.v.s. rekao da je sura Al-Fatiha najvažnija sura Časnog Kur'ana (Buhari).

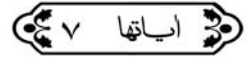
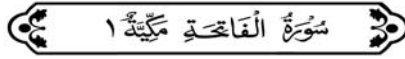
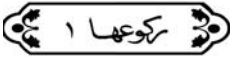
Tema sure

Ova sura sadrži suštinu cijelog kur'anskog učenja. Ona u skici obuhvata sve predmete koji su nadugo obrađeni u sadržaju Kur'ana. Ona počinje sa opisom temeljnih Božijih atributa, što tvori središnju tačku oko koje se okreću svi drugi Božiji atributi, i osnove rada univerzuma, i odnosa između Boga i čovjeka. Četiri osnovna Božija atributa, *Rabb* (Stvaralac, Održavalac i Razvijatelj), *Rahman* (Samilosni), *Rahim* (Milostivi) i *Maliki Jeum aiddin* (Gospodar Sudnjeg dana) označavaju da je Bog, nakon što je stvorio čovjeka, opremio ga najboljim prirodnim sposobnostima i osigurao sredstva i materijal potreban za njegov fizički, društveni, moralni i duhovni napredak. Nadalje, On je napravio odredbu da čovjekov trud i nastojanja budu obilato nagrađeni. Ova sura nastavlja da govori da je čovjek bio stvoren za *ibadah*, to jest obožavanje Boga i postizanje Njegove blizine i da on neprestano treba Njegovu pomoć za ostvarenje ovog krajnjeg cilja. Poslije spominjanja četiri Božija atributa slijedi opsežna molitva u kojoj svi nagoni čovjekove duše nalaze puni izraz. Ova dova uči da čovjek uvijek treba da traži i

priziva Božiju pomoć da bi ga On opskrbio sredstvima potrebnim za uspjeh u ovom i u budućem životu. Ali, pošto je čovjek sklon da izvlači čvrstinu i inspiraciju iz dobrog primjera onih plemenitih i velikih duša iz prošlosti, koje su postigle cilj svog života, učen je da se moli da Bog i njemu, također, kao i njima, otvori puteve neograničenog moralnog i duhovnog napretka. Konačno, ova dova sadrži upozorenja da ne bi, nakon što je bio vođen prema Pravom putu, zašao na krivi put, izgubio iz vida svoj cilj i postao otuđen od svog Stvaraoca. On je učen da uvijek ostane na oprezu i da neprestano traži Božiju zaštitu protiv bilo kakvog mogućeg otuđenja od Njega. Ovo je predmet koji je ukratko stavljen u *Al-Fatiha* i ovo je predmet kojim se Kur'an bavi u potpunosti i detaljno, navodeći brojne primjere za uputu čitaocu.

Vjernicima je naređeno da prije čitanja Kur'ana treba da mole za Božiju zaštitu protiv šejtana: '*Kad učiš Kur'an, traži zaštitu kod Allaha od šejtana, odbačenog*' (16:99). Zatim da sklonište ili zaštita podrazumijeva: 1. da nas ne zadesi nikakvo zlo, 2. da nam nikakvo dobro ne izmakne i 3. da nakon što smo postigli čestitost, ponovo ne zapadnemo u zlo. Propisane riječi dove su: 'Ja tražim zaštitu kod Allaha od šejtana, odbačenog,' koja mora prethoditi svakom učenju Kur'ana.

Jedno poglavlje Kur'ana, kojih je 114, zove se *sura*. Ova riječ izražena na engleskom kao 'poglavlje,' znači: 1. položaj i visina 2. oznaka ili znak 3. uzdignuto i lijepo zdanje i 4. nešto puno i potpuno (Akrab i Kurtubi). Poglavlja Časnog Kur'ana se zovu *sura* zato što: a. osoba bude uzdignuta u položaju čitajući ih i postiže visinu kroz njih b. ona služe kao oznake za početak i kraj različitih predmeta obrađenih u Kur'anu c. sve su kao plemenita duhovna građevina i d. svaka od njih sadrži kompletnu temu. Ime *sura* za ovakvu podjelu bila je korištena u samom Kur'anu (2:24 i 24:2). Ona je također bila korištena i u hadisu. Časni Poslanik s.a.v.s. kaže: 'Upravo sada mi je bila objavljena *sura* i ide kao što slijedi' (Muslim). Iz ovoga je jasno da je ime *sura* za podjelu Kur'ana bila u upotrebi od samog početka islama i nije kasniji izum.

(objavljena prije Hidžre, sadrži 7 ajeta sa *Bismillah*)

1. U ime Allaha¹, Milostivog, Darovaoca bez traženja, Samilosnog.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

¹ *Allah* je ime Vrhovnog Bića koje je Jedini Posjednik svih savršenih atributa i potpuno je slobodan od svih mogućih mahana. U arapskom jeziku riječ Allah nikada nije upotrijebljena za bilo kakvu drugu stvar ili biće. Nijedan drugi jezik nema osobito ili svojstveno ime za to Vrhovno Biće. Imena koja nalazimo u drugim jezicima sva su pripisana ili opisna i često su upotrijebljena u množini, no riječ 'Allah' nikada nije upotrijebljena u množini. To je jednostavna imenica, nije izvedena, i nikada se ne upotrebljava kao kvalificirana riječ. U nedostatku paralelne riječi u našem jeziku, u cijelom prijevodu je zadržano originalno ime 'Allah'. Ovo mišljenje je potvrđeno od uglednih stručnjaka arapskog jezika. Ime 'Allah' je, prema najispravnijim mišljenjima, prikladno ime, upotrijebljeno za Biće koje neminovno postoji Samo od Sebe, obuhvatajući sve attribute savršenstva, *al* kao neodvojiva od toga (Lane).

Bismillah ar-Rahman ar-Rahim je po Ahmadija vjerovanju prvi ajet svake sure Kur'ana osim Al-Bara'ah, koja, međutim, nije neovisna *sura*, nego nastavak sure Al-Anfal. Postoji izreka, prenesena od Ibn-Abasa o tome da, kad god je neka nova *sura* bila objavljena, *Bismillah* je bio prvi objavljeni ajet, i bez *Bismillah* Časni Poslanik nije znao da je nova *sura* započela (Davud). Ovo kazivanje pokazuje da: (1) ajet *Bismillah* je dio Kur'ana, a ne nešto prekobrojno i (2) da *sura* Bara'ah nije neovisna *sura*. Ovo nadalje odbija vjerovanje izraženo od nekih da *Bismillah* formira dio samo sure Al-Fatiha, a ne svih kur'anskih *sura*. Preneseno je da je Časni Poslanik nadalje rekao da je ajet *Bismillah* dio svih kur'anskih *sura* (Buhari&Kutni). Njegovo mjesto na početku svake sure ima slijedeći značaj:

Kur'an je riznica božanskog znanja kojem se ne može imati pristupa bez posebne Božije naklonosti: *Niko ga neće dotaći osim očišćenih* (56:80). Prema tome, *Bismillah* je bilo stavljeno na početku svake sure da podsjeti muslimane da, s ciljem da imaju pristup i koristi od ovih riznica božanskog znanja, sadržanih u Kur'anu, oni treba ne samo da mu priđu čistog srca nego, isto tako, treba da neprestano prizivaju pomoć Božiju. Ajet *Bismillah* također služi drugoj važnoj svrsi. On je ključ značenja svake pojedine sure, pošto su sva pitanja koja utiču na moralne i duhovne stvari na jedan ili na drugi način dovedena u vezu sa temeljnim Božijim atributima *Rahmanijjah* (milost) i *Rahimijjah* (samilost). Prema tome, svaka *sura*, zapravo, formira detaljno objašnjavanje nekih aspekata Božijih atributa spomenutih u određenom ajetu. Neki tvrde da je formula *Bismillah* bila posuđena iz ranijih skripata. Dok Sale kaže da je bila posuđena iz Zend-Avesta, Rodwell je mišljenja da su je predislamski Arapi posudili od Jevreja i kasnije je postala uključena u Kur'an. Oba ova pogleda su, razumljivo, pogrešna. Prvo, muslimani nikada nisu tvrdili da ova formula u ovoj ili sličnoj formi nije bila poznata prije objave Kur'ana. Drugo, pogrešno je dokazivati da je iz razloga što je ova formula, u identičnoj ili sličnoj formi, bila ponekad korištena od predislamskih Arapa čak prije nego što je bila objavljena u Kur'anu, ne može biti božanskog porijekla. Istina je da Kur'an sam tvrdi da je Sulejman upotrijebio ovu formulu u svom pismu kraljici Sabi (27:31). Ono što muslimani tvrde – i ova tvrdnja nikada nije bila pobijena – jeste da je Kur'an prva objavljena skripta koja ovu formulu koristi na način na koji je koristi. Isto tako je pogrešno reći da je ova formula bila u

2. Sva hvala pripada Allahu,
Gospodaru svih svjetova,

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١﴾

3. Milostivom, Darovaocu bez
traženja, Samilosnom,

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾

4. Vladaru Sudnjeg dana.

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٣﴾

5. Mi jedino Tebe obožavamo i
jedino od Tebe pomoć tražimo.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٤﴾

6. Uputi nas na Pravi put² –

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٥﴾

7. na put onih kojima si dao
blagodati, na koje se nije srdžba
izlila, i koji nisu zalutali.³

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
يَعْنِي غَيْرِ الْمُعْتَصِبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٦﴾

modi kod Arapa prije islama, jer je poznata činjenica da Arapi nisu bili skloni upotrebi imena *Ar-Rahman* za Boga. Opet, ako su ovakve formule bile poznate prije, to samo potkrepljuje istinu kur'anskog učenja da nije postojao narod kome nije bio poslan Učitelj (35:25) i da je Kur'an spremište svih trajnih istina sadržanih u prethodno objavljenim Knjigama (98:5). On, naravno, dodaje mnogo više, i šta god preuzima, on to poboljšava u formi ili u upotrebi, ili u oboma.

Prema tome, čitaoci koji koriste druge prevode treba da, kod uporedbe brojeva ajeta umanje jedan broj kod broja ajeta iz našeg prevoda da bi našli odgovarajući broj ajeta u drugim prevodima gdje *Bismillah* nije ubrojana kao početni ajet.

² Ova molitva obuhvata cijelo polje čovjekovih potreba: materijalnih i duhovnih, sadašnjih i budućih. Vjernik moli za to da mu bude pokazan ispravan put-najkraći put. Ponekad je čovjeku pokazan Pravi put i ispravan put, no on nije vođen njime, ili, ako biva vođen njime, on ne uspijeva da ga se drži i da ga slijedi do kraja. Ova molitva zahtijeva od vjernika ne samo da bude zadovoljan time da mu bude pokazan put, ili čak time da bude doveden tome, nego da ga uvijek slijedi dok ne dostigne odredište: ovo je značenje riječi *Hidajah*, koja znači - da pokaže na Pravi put (90:11), odvesti na Pravi put (29:70) i da učini da osoba slijedi Pravi put (7:44) (*Mufrazat&Baqa*). Zapravo, čovjek treba Božiju pomoć na svakom koraku i u svakom momentu, i nužno je da uvijek treba da podnosi Bogu molbe utjelovljene u ajetu. Stalna molitva je, prema tome, neophodna. Sve dotle dok su naša traženja neispunjena i potrebe nezadovoljene i naši ciljevi nepostignuti, mi imamo potrebu za molitvom.

³ *Sura Al-Fatiha* otkriva prelijep red u aranžmanu svojih riječi i rečenica. Ona je podijeljena u dvije polovine. Prva polovina se odnosi na Boga, druga na čovjeka, i različiti odjeljci svakog dijela odgovaraju jedan drugom na izvanredan način.

Odgovarajući imenu 'Allah'u prvoj polovini, koje stoji za Biće koje posjeduje sve uzvišene attribute, imamo riječi *'Tebe jedino mi obožavamo'* u drugoj polovini. Čim onaj koji se moli misli o Bogu, slobodnom od svih nedostataka i Posjedniku svih savršenih atributa, zov - *'Tebe jedino obožavamo'* - spontano se diže iz dubine njegovog srca. I riječi - *'Tebe jedino molimo za pomoć'* - odgovaraju atributu: 'Gospodar svih svjetova' u drugom dijelu. Kad musliman zna da je Bog Stvaralac i Onaj koji održava sve svjetove i da je Izvor svakog razvoja, on odjedanput prihvata zaštitu u Njemu, govoreći - *'Tebe jedino molimo za pomoć.'* Onda, odgovarajući atributu *Ar-Rahman*, tj. Davaocu nebrojenih blagoslova i darežljivom (plemenitom) Skrbniku naših potreba, javljaju se riječi - *'Uputi nas na ispravan put'* u drugom; jer najveći od blagoslova osiguranih za čovjeka je uputa kojom ga Bog opskrbljuje šaljući objavu preko Svojih vjerovjesnika. Odgovarajući atributu *Ar-Rahim*, tj. Davalac najboljih nagrada za čovjekove radove u prvom dijelu, imamo riječi - *'Put onih kojima si darovao Svoje blagonaklonosti'*, u drugom, jer *Ar-Rahim* je taj koji udjeljuje zaslužene blagoslove na Svoje omiljene sluge. Opet, odgovarajući izrazu 'Gospodar Sudnjeg dana' imamo - *'Onih koji nisu izazvali Tvoje nezadovoljstvo, i onih koji nisu zalutali.'* Kad čovjek misli o polaganju računa za svoja djela, on se boji propusta; tako, duboko se zamišljajući nad atributom - *Gospodar Sudnjeg dana*, on počinje da moli Boga da bude spašen od Njegovog nezadovoljstva i da ne odluta s Pravog puta. Druga posebna odlika molitve sadržane u ovoj *suri* je da na savršeno prirodan način odgovara unutrašnjim instinktima čovjeka. Postoje dva temeljna motiva u ljudskoj prirodi koji potiču pokornost: ljubav i strah. Neki ljudi su dirnuti ljubavlju, dok su drugi potaknuti strahom. Motiv ljubavi je sigurno uzvišeniji, no tu mogu biti – i zaista postoje- ljudi koje ljubav ne potiče. Oni se samo pokoravaju kroz strah. U Al-Fatiha napravljen je podsticaj kroz ova oba ljudska motiva. Prvo dolaze oni Božiji atributi koji nadahnjuju ljubav: 'Stvaralac i Održavalac (Hranitelj) svijeta', 'Milostivi' i 'Samilosni'. Onda u njihovom tragu, kao da slijedi atribut - 'Gospodar Sudnjeg dana', koji čovjeka podsjeća da, ako ne popravi svoj put i ako ne odgovori ljubavi, treba da bude spreman da položi račun za svoja djela pred Bogom. Ovako je motiv straha uveden u djelovanje uporedo sa motivom ljubavi. No, kako Božija milost daleko prevazilazi Njegovu ljutnju, čak ovaj atribut koji je samo temeljni atribut namijenjen da izazove strah, nije bio ostavljen bez upućivanja na milost. Zapravo, ovdje Božija milost nadmašuje Njegovu ljutnju, jer ovaj atribut podrazumijeva da se mi ne pojavljujemo pred sudijom, nego pred Gospodarom, koji ima moć da oprost i koji će kazniti jedino gdje je kazna apsolutno neophodna. Ukratko, Al-Fatiha je predивно spremište duhovnog znanja. Ovo je kratka sura od sedam kratkih ajeta, ali je istinski rudnik znanja i mudrosti. Prikladno nazvana 'Majka Knjige,' ona je sama srž Kur'ana. Počinjući u ime Allaha, Izvorom svih blagoslova, sura dalje navodi četiri temeljna Božija atributa: (1) Stvaralac i Održavalac svijeta (2) Samilosni, koji opskrbljuje čovjeka svim zahtjevima, čak prije nego što je rođen i bez ikakvog napora s njegove strane za njih (3) Milostivi, koji određuje najbolje moguće rezultate čovjekovih napora i koji ga najvelikodušnije nagrađuje (4) Gospodar Sudnjeg dana, pred kojim ćemo svi mi polagati račun za svoja djela, koji će kazniti grješne, ali neće tretirati svoja stvorenja tek kao sudac, nego kao Gospodar, smekšavajući pravdu sa milošću, i koji žudi da oprost i gdje god je računato da će oprost donijeti dobre rezultate. Ovo je portret Boga islama, kako je dat na samom početku Kur'ana-Boga čija moć i vlast ne znaju za granice i čija milost i dobročinstvo nemaju granica. Onda dolazi

očitanje od čovjeka da je, budući da je njegov Bog Posjednik ovako uzvišenih atributa, on spreman, zapravo žudi za tim, da Ga obožava i baci se na Njegove stope u potpunoj pokornosti; no, Bog zna da je čovjek slab i sklon da griješi, zato On milostivo savjetuje Svoga roba da traži Njegovu pomoć na svakom koraku u svom daljem maršu i za svaku potrebu s kojom se možda suoči. Konačno, dolazi molitva - sveobuhvatna i dalekosežna - molitva u kojoj čovjek moli svog Stvaraoca da ga vodi ispravnom putu u svim stvarima, duhovnim i ovosvjetskim, bilo da se odnose na sadašnje ili buduće potrebe. On se moli Bogu ne samo da uspješno izdrži sve kušnje nego da to, kao Njegovi 'omiljeni', učini sa vjerom i postane primalac Njegovih najobilnijih blagonaklonosti; da uvijek korača ispravnim putem, tražeći sve veću blizinu svoga Gospodara i Vladara bez posrtaja na putu, kao što su mnogi od onih koji su otišli prije. Ovo je tema početne *sure* Kur'ana, koja se stalno ponavlja, u jednoj formi ili drugoj, u glavnom sadržaju Časne Knjige.